

Kristīne Puzāne
Daugavpils Universitāte, Latvija

DAUGAVPILS VIENĪBAS TILTA CELTNIECĪBAS 1935.GADĀ ATSPOGUĻOJUMS DAUGAVPILS PRESES MATERIĀLOS

Abstract

Daugavpils Vienības bridge building in 1935th reflection in Daugavpils press materials

Daugavpils Vienības bridge was built in 1935th and it was a great event in Daugavpils and press was a one of the event are reflected in. Press can furnished information about Vienības bridge building and how that time press reflection someone information, process or event. In work used two Daugavpils newspapers - „Latgales Vēstnesis” and „Наш Даугавпилский голос”. The aim of this research is to trace Vienības bridge building in 1935th, discovering the significance of Daugavpils press in the reflection of Vienības bridge building. And research all available Daugavpils press materials about bridge building in 1935th, come to some conclusions. At first, article about bridge building was like a report, information was drought and stingy. It can be show, that information was limited and unavailable. And we can't based in this research only at Daugavpils press, because press materials can not to apply of objectivity their limitedness and inaccessibility.

Atslēgas vārdi: prese, Daugavpils, tilts, avīze, celtniecība, informācija.

Pirmais pasaules karš Rietumeiropā, un tajā skaitā arī Latvijā, bija atstājis smagas saimnieciskās sekas. Latvijā ciesti milzīgi materiālie zaudējumi, trūka kapitālu, lētas elektroenerģijas un vairāku svarīgu izejvielu. (Apine 2003: 427) Tomēr par spīti dažādiem nelabvēlīgajiem apstākļiem, Latvijā 20.g. 20.gados un 30.gados izveidojās stabila rūpniecības nozaru struktūra, kas bija viens no Latvijas saimniecības attīstības balstiem. Valsts ekonomikas, sociālās un kultūras izaugsmes svarīgs priekšnoteikums ir arī pietiekami augsts transporta un sakaru attīstības līmenis. Turklāt kā transports, tā sakari ieņem nozīmīgu vietu ikvienas zemes starptautisko attiecību nodrošināšanā un veicināšanā. Un kā viens no sakaru mezgliem jaunās Latvijas valsts attīstības nodrošināšanā bija tilti. Tiltu celtniecībai un esošo tiltu atjaunošanai 20.gs. 20.gados un 30.gados tiek pievērsta īpaša uzmanība, jo tas ir viens no tirdzniecības attīstības un valsts ekonomikas veicināšanas garantiem. Tomēr ir jāatzīmē, ka uzsvars likts tieši uz dzelzceļa tiltu būvniecību. Valsts prioritāte tiltu celtniecībā – dzelzceļu tiltiem ir izskaidrojama balstoties uz vairākiem momentiem. Kā vienu ir jāmin satiksmes ministru un valsts vadības prioritāte – atjaunot dzelzceļa tīklu, kas kara laikā cieta ļoti smagus zaudējumus un bija gandrīz pilnībā atjaunojama. Dzelzceļš 20.gs. pirmajā pusē bija tirdzniecības galvenā artērija un dzelzceļu maģistrāļu celtniecība varēja sekmīgi kalpot valsts saimniecības attīstībai. Pie tam automašīnu un kravu mašīnu īpatsvars pilsētās un īpaši lauku apvidū bija samērā zems, bet iedzīvotāju vajadzībām ikdienā kalpoja dzelzceļa tilti un pārceļtaves. Tomēr arī ceļu tiltu būvniecībā 20.gs. 30.gados iezīmējas pozitīvi momenti, kas saistīti ar ekonomikas augšupeju, valsts attīstību, jaunu uzdevumu izvirzīšanu un infrastruktūras veidošanu. (Apine 2003: 436-437) Un 1930.gadā ceļa tilta pār Daugavu būvniecība tiek iesākta arī Daugavpilī. Daugavpils tilta uzdevums bija savienot divus

Daugavas krastus, divas pilsētas – Daugavpili un Grīvu. Pilsētu iedzīvotājiem tilta celtniecība bija svarīgs notikums, kam sekoja un apsprieda ar sevišķu uzmanību. Viens no tilta būvniecības gaitas sekotājiem un iedzīvotāju informētājiem bija Daugavpils prese.

Konkrētā darba mērķis ir balstoties uz Daugavpils preses materiāliem, izpētīt Daugavpils Vienības tilta celtniecību 1935.gadā un noteikt preses materiālu lietderību konkrētās problēmas izpētē. Šaurās hronoloģiskās robežas pamatojamas ar tilta celtniecības intensitāti tieši 1935.gadā, kad darbi pie jaunā tilta celšanas norisinājās ar vislielāko jaudu un preses materiāli ir visplašāki. Arī viena raksta ietvaros nav iespējams pilnībā izpētīt visu Vienības tilta celtniecības posmu atspoguļojumu preses materiālos.

Pievēršoties Daugavpils Vienības tilta celtniecības 1935.gadā atspoguļojuma preses materiālos pētniecībai, ir jādefinē pats jēdziens – prese (fr. *Presse*, no latīņu *premere*, spiest). Par presi nozīmē iespiestus darbus vispār, piemēram, grāmatas, brošūras, laikrakstus - avīzes, žurnālus, skrējlapas utt. Šaurākā nozīmē ar presi jāsaprot periodiski iespiežamos darbus, it īpaši informatīvos dienas un nedēļas izdevumus: avīzes, žurnālus, iekļaujot šajā jēdzienā arī pie preses izdevumiem nodarbinātus darbiniekus (Latviešu konversācijas vārdnīca 2004: 55). Konkrētā darba izpētē izmantotie preses materiāli – „Latgales ziņas” un „Наш Даугавпилсский голос” – ir pieskaitāmi pie jēdziena šaurākās nozīmes, jo tie bija periodiski iespiežami darbi, laikraksti, kas iznāca vienu („Latgales ziņas”) vai divas reizes nedēļā („Наш Даугавпилсский голос”) un informēja lasītājus par svarīgākiem un jaunākiem notikumiem pilsētā un apriņķī (Svešvārdu vārdnīca 2004: 46). Periodisku izdevumu viena no nozīmīgākām īpatnībām – daudzpusība. Periodisku izdevumu materiāls ir sintētisks, kas sevī ietver dažāda žanra, izcelsmes un satura informāciju: oficiālus paziņojumus un dokumentus, likumdošanas aktus, publicistiku, vēstules, hronikas, dažādu citu informāciju (piezīmes, atskaites, intervijas utt.), sludinājumus, nekrologus utt. Pētot tikai periodisku izdevumu darbus, rodas priekšstats par noteiktas valsts iekārtu, par sociāli ekonomiskām attiecībām, par valdošām ideoloģijām (Данилевский 1998: 621). Taču nedrīkst aizmirst par preses materiālu kā vēstures avota informācijas drošumu un ticamību. Avīzē parasti atrodam grūti pārbaudāmu materiālu, jo tas ir viena cilvēka redzējums un vērtējums uz kādiem konkrētiem faktiem, notikumiem un procesiem. Pētot 1935.gada Daugavpils preses materiālus ir jānorāda uz to, ka preses materiāli ir raksturojami kā viendabīgi, vienveidīgi, bet preses rakstu struktūra - vienkārša. Tomēr nedrīkst aizmirst, ka jau pirmajā dienā pēc K.Ulmaņa apvērsuma, t.i. 1934.gada 16.maijā, aizliedza ap 20 laikrakstu un prese ar 1934.gada 16.maiju bija pakļauta iekšējai cenzūrai, ko atcēla 1935.gada 17.novembrī. Arī pēc tam periodiskie izdevumi palika zem Sabiedrisko lietu ministrijas stingrās uzraudzības (Šilde 1976: 648). Tādējādi preses materiāli ir jāskata caur autoritārā režīma ideoloģijas prizmu un autoritārā režīma principiem.

Daugavpils Vienības tilta celtniecības 1935.gadā atspoguļojums preses materiālos ir pētīts, izmantojot laikrakstus „Latgales Vēstnesis” un „Наш Даугавпилский голос”. „Latgales Vēstnesis”, ko izdeva Daugavpils latviešu biedrība, tika pasniegts kā sabiedriski – literārisks nedēļas laikraksts, kas iznāca vienu reizi nedēļā, savukārt avīze „Наш Даугавпилский голос” iznāca divas reizes nedēļā – otrdienās un piektdienās. Daugavpils Vienības tilta atklāšanas svētki bija iecerēti 1935.gada rudenī un 1935.gadā celtniecības darbi pie jaunā tilta risinājās ar vēl nebijušu sparū, jo izņemot balstus, kas bija veidoti iepriekšējos gados, 1935.gadā tika uzcelta visa tilta nesošā konstrukcija (Новый мост будет готов осенью 1935: 1). 1935.gada sākumā pieaugušie celtniecības tempa izraisīja interesi un vēlmi sekot līdzi notikumiem. Un nedrīkst aizmirst faktu, ka Vienības tilta celtniecība ir notikums ne tikai Daugavpils pilsētai, bet arī tuvākai apkārtnē, jo Daugavpils 20. gs. 30.-tajos gados bija ekonomiskais, sabiedriskais, politiskais un kultūras centrs.

1935.gadā „Наш Даугавпилский голос” Vienības tilta celtniecībai pievērš īpašu uzmanību, kas izpaužas informatīvo paziņojumu par jaunā tilta celtniecības periodiskumu – raksti par tiltu iznāk ne retāk kā reizi mēnesī, parasti mēneša beigās. Sava veida atskaite par padarītajiem darbiem tilta celtniecības lietā mēneša laikā. Kas ir izdarīts, kādā laika posmā, kas piedalījās utt. Informācija ir sausa, informācijas izklāsts ir bez emocijām un vērtējumiem. Šāds rakstu saturs dominē līdz 1935.gada maijam, kad rakstu pasniegšanas veids jau sāk atšķirties, sausums paliek, tomēr tas tiek „atšķaidīts” ar tilta celtniecības vērtēšanu, kas atspoguļojas ne tikai rakstu saturā, bet arī nosaukumos – „новый мост строиться ускоренным темпом” (Новый мост строиться ускоренным темпом 1935:1) „новый мост растет ни по дням а по часам” (Новый мост растет ни по дням а по часам 1935: 1). Rakstos aizvien biežāk ir jālasa „tilts būs visai grandiozu izmēru”, „Daugavpils – Grīvas tilta celtniecības darbi rit pilnā sparā”, „jau ir piegādāti vairāki tūkstoši kubikmetru zemes”, „работа кипит”, „стук механического молота слышен весь день, с раннего утра до глубокой ночи” (Как идут работы по постройке нового моста 1935: 4). Jāpievērš uzmanība, ka 1935.gada Vienības tilta celtniecības atspoguļojumu presē izvērsts par sen gaidītu notikumu un tiltu kā ideālu celtni – nav neviena kritiska vārda saistībā ar tilta celtniecību, tilta izskatu, būvniecībā iesaistīto darbinieku. Autoritārais režīms arī nepieļāva presē izskanēt kritikai, jo presei bija jākalpo par instrumentu valsts un valdības cildināšanā. Tieši ar esošās valdības palīdzību bija iespējama Vienības tilta būvniecība un tieši esošā valdība ir labklājības un valsts augšupejas garants, bet jaunais tilts kā vēl viens vienotības simbols (Butulis 2005: 136) Presē ir parādīta arī valsts un valdības ieinteresētība celtniecības darbu gaitā, kas izskan ne tikai vārdos, bet arī izpaužas viņu rīcībā, jo periodiski pie jaunbūvējamā tilta ierodas pilsētas galva, zemesceļu un šoseju departamenta pārstāvji.

Varasvīri ne tikai pieņem lēmumus sēžot savās darbavietās, bet arī iepazīstas ar darbiem personīgi un pat sniedz norādījumus uz vietas (Новый мост растет ни по дням а по часам 1935: 1) Informācija par Daugavpils Vienības tiltu nebija plaša, taču 1935.gadā prese bija viens no informācijas nesējiem, kurā bija koncentrēta, vienkārša, visiem saprotama un viegli uztverama informācija. Teikumu uzbūve arī ir vērsta uz informācijas vieglāku uztveršanu – tie parasti ir vienkārši paplašināti teikumi bez svešvārdiem un specifiskiem jēdzieniem. Tam visam bija jākalpo par valsts un valdības darbu ātru un efektīvu izprašanu.

1935.gada novembrī ziņas par Vienības tilta celtniecības beigu posmu un svinīgo atklāšanu laikrakstā iznāk katru nedēļu un pat divas reizes nedēļā pirmajā lappusē. 1935.gada 8.novembra numurā ir izskatīti arī Daugavpils jaunā tilta iespējamie nosaukumi : Vienības tilts, Vadoņa tilts vai 15.maija tilts. Kā redzams, visi trīs nosaukumi ir K.Ulmaņa ideoloģijas un autoritārā režīma pamatā. Valdošās ideoloģijas uzdevums bija caurstrāvēt visu režīmā pastāvošo un ar tā palīdzību izveidotu. Jaunais tilts nebija izņēmums un tilta uzdevums savienot divas pilsētas pielika punktu pie tilta nosaukuma izvēles – tilts bija izcils vienības simbols, kas kļuva par pamatu Vienības tilta nosaukuma piešķiršanai. Tomēr būtu jāatzīmē, kas neskatoties uz to, ka novembra numuros informācijas pasniegšana par Vienības tiltu izmainās kardināli - emocijas ir sakāpinātas, tilta atklāšana ir pavisam tuvu un gaisā virmo svētku noskaņa, īpaša uzmanības tilta nosaukuma izvēlei netiek pievērsta, ap tilta nosaukumu netiek izvērsta ažiotaža, informācija ir skopa un bez emocijām. Tāda veida informācijas, kas ir sausa, bez emocijām un ierobežota, atspoguļojums presē var norādīt uz preses neinformētību, nepieejamību un ierobežotību, kas kļūst par pamatu preses nespēju sniegt lasītājiem pilnvērtīgu un visaptverošu skatu par tilta celtniecību un cita veida notikumiem un procesiem (Как будет назван новый мост и как будет праздноваться 18 ноября 1935: 1).

Tilta svinīgā atklāšana notika 1935.gada 23.novembrī un tilts bija rotāts ar zaļumu vītnēm un nacionāliem karogiem. Uz tilta atklāšanas svētkiem bija ieradušies tūkstoši Daugavpils un Grīvas pilsētas iedzīvotāju, ka arī augstie viesi no Rīgas – satiksmes ministrs – B.Einbergs, labklājības ministre – V.Rubuls, šoseju un zemes ceļu departamenta direktors – Melnalksnis un daudzi citi. Daugavpils pusē Vienības tiltu greznoja Daugavpils pilsētas ģerbonis un uzraksts „Ej, tautieti, droši pāri paša celtam tiltiņam” (Mūsu valsts spēks ir mūsu tautas vienībā, un šinī spēkā ir mūsu brīvība. Atklāts Vienības tilts pār Daugavu. 1935: 1) Tie bija svētki un grandiozs notikums, kas tiek atspoguļots arī presē. Svētku noskaņa veiksmīgi pārceļta uz papīra un par svētkiem un īpašo notikumu ir iespējams uzzināt arī no preses materiāliem. Vienības tilta atklāšana aizņem laikrakstu visu pirmo lappusi ar fotogrāfijām no svinīgās atklāšanas. Tās ir pirmās fotogrāfijas par jauno tiltu, jo visā celtniecības posmā foto par jauno tiltu netika uzņemtas. Rakstu un informācijas plašums, pievēršanās detaļām liecina,

kas rakstu autors arī piedalījās svētkos un atstāsta redzēto, taču neiedziļinās redzētājā, neizsaka savas pārdomas. Preses uzdevums ir atstāstīt, sniegt ziņojumu, nevis veikt vērtējumu (Торжественное открытие моста Единения. 1935: 1).

Analizējot Daugavpils Vienības tilta celtniecības 1935.gadā atspoguļojumu preses materiālos, nonākts pie vairākiem secinājumiem. Pirmkārt, ir jāatzīmē, ka 1935.gada Daugavpils preses materiālos - „Latgales Vēstnesis” un „Наш Даугавпилский голос” raksti ir sava veida „ziņojumi”, ko nevar pieskaitīt pie pilnvērtīgiem rakstiem, kuriem ir autors, vieta un laiks. No šī fakta arī izriet „ziņojumu” informācijas sausums un atskaites forma. Sausums nepieļauj emocijas, tādējādi arī kritiku, kas nebija izskanējusi nevienā rakstā – ziņojumā. Kritika nebija nedz vajadzīga, nedz pieļaujama. Tāpēc jāsecina, ka apskatāmie materiāli nevar pretendēt uz pilnīgu objektivitāti un to informācijas ticamība ir jāpārbauda ar citu avotu palīdzību. Ar apskatāmiem preses materiāliem nav iespējams izveidot pilnīgu priekšstatu par tilta celtniecību 1935.gadā, jo materiāli ir vienveidīgi, ierobežoti un subjektīvi.

Bibliogrāfija

1. Apine, R. et al. (2003) *20.gs. Latvijas vēsture*. Rīga: Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts.
2. Butulis, I. et al. (2005) *Latvijas vēsture. 20.g.*. Rīga: Jumava.
3. *Latviešu konversācijas vārdnīca*. XVII sēj., red. A. Būmanis, A. Švābe, K. Dišlers. Rīga: Antēra, 2004.
4. Mūsu valsts spēks ir mūsu tautas vienībā, un šinī spēkā ir mūsu brīvība. Atklāts Vienības tilts pār Daugavu. *Latgales Vēstnesis*, 1935. 29.novembris.
5. Pārbauda jaunā tilta izturību. *Latgales Vēstnesis*, 1935. 15.novembris.
6. Šilde, A. (1976) *Latvijas vēsture: 1914-1940. Valsts tapšana un suverēnā valsts*. Daugava.
7. *Svešvārdu vārdnīca*. Sast. R. Puriņa. Rīga: Avots, 2004.
8. Данилевский И.Н. et.al. (1998) *Источниковедение: Теория. История. Метод*. Москва.
9. Дело постройки моста идет вперед. *Наш Даугавпилский голос*, 1935. 22 март.
10. Как будет назван новый мост и как будет праздноваться 18 ноября. *Наш Даугавпилский голос*, 1935. 8 ноябрь.
11. Как идут работы по постройке нового моста. *Наш Даугавпилский голос*, 1935. 26 июль.
12. Мост доведен до Даугавпилса. *Наш Даугавпилский голос*, 1935. 10 сентябрь.
13. Новый мост будет готов осенью. *Наш Даугавпилский голос*, 1935. 26 февраль.
14. Новый мост будет закончен к октябрю. *Наш Даугавпилский голос*, 1935. 2 апрель.
15. Новый мост растет ни по дням а по часам. *Наш Даугавпилский голос*, 1935. 20 август.
16. Новый мост строиться ускоренным темпом. *Наш Даугавпилский голос*, 1935. 24 мая.
17. Осмотр моста. *Наш Даугавпилский голос*, 1935. 5 ноябрь.
18. Торжественное открытие моста Единения. *Наш Даугавпилский голос*, 1935. 26 ноябрь.